

Dominika Markiewicz-Rudnicka

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

Problemy kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja

Streszczenie. Zgodnie z dobrymi praktykami oraz przepisami obowiązującego prawa uczelnie mają obowiązek formułowania sylwetek absolwenta, które powinny charakteryzować m.in. cel kształcenia danego programu studiów. W artykule wskazano na problemy związane z formułowaniem celów kształcenia, które powinny odpowiadać zapotrzebowaniu rynku pracy oraz wymagom stawianym przez Krajowe Ramy Kwalifikacyjne.

Słowa kluczowe: sylwetka absolwenta, wiedza, umiejętności, postawy, standardy i efekty kształcenia

Wstęp

Dobre praktyki uczelni wyższych oraz obecne przepisy w zakresie krajowych ram kwalifikacyjnych nakładają na uczelnie obowiązek m.in. sformułowania sylwetki absolwenta, która ma charakteryzować zakładane efekty kształcenia na danym kierunku, czyli określać kompetencje studenta i rodzaj pracy, do jakiej uczelnia go przygotowuje. Na sylwetkę absolwenta składają się: jego wiedza, umiejętności i postawy nabyte w toku kształcenia. Złożenie tych czynników ma umożliwić osobom podejmującym kształcenie skuteczne konkurowanie na rynku pracy, dlatego niezbędne staje się wyraźne określenie celu kształcenia. To właśnie cel kształcenia powinien stanowić istotny element zarządzania uczelnią i na jego podstawie powinny być dokonywane zmiany w programie studiów¹.

¹ K. Klimczak, *Efektywność polskiego szkolnictwa wyższego na tle europejskiego rynku pracy*, s. 5, kmlim.republika.pl/ekonomia/resource/abslwnt.pdf [23.08.2011].

Uczelnie, przygotowując sylwetkę absolwenta, powinny w sposób perspektywiczny patrzeć na rynek pracy, czyli brać pod uwagę nie tylko jego obecny stan, ale także zwracać szczególną uwagę na tendencje i zmiany zachodzące w strukturze popytu na pracę. Dlatego tak istotne jest, aby władze uczelni utrzymywały szerokie kontakty z otoczeniem zewnętrznym poprzez tworzenie organów doradczych (konwentów) składających się z przedstawicieli przedsiębiorstw².

Jednakże, jak pokazuje praktyka (co wynika z raportu opublikowanego w 2011 r. przez Polską Konfederację Pracodawców Prywatnych Lewiatan³), w Polsce pogłębia się przepaść między umiejętnościami zdobywanymi na studiach a kompetencjami potrzebnymi i wymaganymi na rynku pracy. Przygotowanie absolwentów zwykle odbiega od oczekiwań pracodawców. Ci oczekują absolwenta, który potrafi m.in. sprawnie komunikować się (niezależnie od kierunku studiów) w języku ojczystym i w języku obcym, w tym w języku obcym zawodowym. **Powinien mieć kompetencje matematyczne, rozumować logicznie, myśleć analitycznie, syntetycznie i kreatywnie.** Ponadto umieć posługiwać się komputerem, korzystać z Internetu, poszukiwać informacji, pracować w zespole, rozwiązywać konflikty i radzić sobie w trudnych sytuacjach.

Na tle powyższych rozważań powstają następujące pytania:

- czy sylwetki absolwenta tworzone przez uczelnie wyższe dla turystycznych kierunków studiów odpowiadają wymaganiom rynku pracy oraz
- czy określony w sylwetkach absolwenta cel kształcenia znajduje odzwierciedlenie w treściach programowych.

W celu udzielenia odpowiedzi na sformułowane powyżej pytania, w artykule zaprezentowano przykładowe sylwetki absolwentów, cele kształcenia, programy studiów na kierunku turystyka i rekreacja w poszczególnych specjalnościach w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu.

2. Standardy edukacyjne na kierunku TiR

Odzwierciedleniem założeń wynikających z systemu bolońskiego miało być nie tylko ustanowienie trójstopniowego toku studiów, ale również (a może przede wszystkim) standaryzacja i harmonizacja kształcenia na poszczególnych uczelniach. Założenia te znalazły m.in. wyraz w utworzonych i opublikowanych w 2001 r. standardach kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów. Zgodnie z tymi standardami na kierunku turystyka i rekreacja (TiR) absolwent powinien mieć wiedzę ogólną z zakresu nauk przyrodniczych, społecznych i eko-

² Ibidem, s. 5.

³ Na podstawie: http://konfederacja Lewiatan.pl/wydawnictwa/_files/publikacje/Kwalifikacje_dla_potrzeb_pracodawc_w_web.pdf [20.12.2013].

onomicznych, być przygotowany do podejmowania działalności w zakresie turystyki i rekreacji, a ponadto wykazywać się umiejętnościami w zakresie:

- organizowania pracy,
- podejmowania przedsięwzięć w sferze turystyki i rekreacji,
- przygotowywania oferty turystycznej i rekreacyjnej dla różnych grup odbiorców,
- nawiązywania kontaktów i komunikowania się w co najmniej jednym języku obcym.

Tabela 1. Treści kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja, studia I stopnia

A. Grupa treści podstawowych – treści kształcenia w zakresie: 270	
1. Historii architektury i sztuki	45
2. Fizjologii człowieka	30
3. Psychologii	30
4. Ekologii i ochrony środowiska	45
5. Prawa	30
6. Ekonomii	45
7. Zarządzania	45
B. Grupa treści kierunkowych – treści kształcenia w zakresie: 330	
1. Podstaw turystyki	
2. Podstaw rekreacji	
3. Geografii turystycznej	
4. Krajoznawstwa	
5. Obsługi ruchu turystycznego	
6. Ekonomiki turystyki i rekreacji	
7. Hotelarstwa	
8. Pedagogiki czasu wolnego	
9. Kształtowania środowiska i ochrony przyrody	
10. Produkcji roślinnej i zwierzęcej	
11. Jakości surowców i produktów spożywczych	
12. Żywienia człowieka	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Standardy kształcenia dla kierunku studiów: turystyka i rekreacja*, s. 2, www.bip.nauka.gov.pl/bipmein/index [23.08.2011].

Absolwent powinien być także **przygotowany do prowadzenia własnej działalności gospodarczej** i do pracy w biurach podróży, hotelach, ośrodkach wypoczynkowych, sportowych i rekreacyjnych, centrach rekreacji i odnowy biologicznej, gospodarstwach agroturystycznych i ośrodkach doradztwa rolniczego, administracji rządowej i samorządowej, organizacjach społecznych, fundacjach i stowarzyszeniach oraz w szkolnictwie, po ukończeniu specjalności nauczycielskiej, zgodnie ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Absolwent powinien znać też język obcy na poziomie biegłości B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy

Tabela 2. Treści i efekty kształcenia z zakresu prawa, ekonomii i zarządzania na kierunku TiR, studia I stopnia wg standardów ministerialnych

Kształcenie w zakresie:	Treści i efekty kształcenia
Prawo	<p>Treści kształcenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podstawy i zasady stosowania prawa, – elementy prawa i postępowania administracyjnego, – obowiązki administracyjne związane z: podróżowaniem, podejmowaniem działalności gospodarczej w turystyce i rekreacji oraz zapewnieniem bezpieczeństwa uczestnikom turystyki i rekreacji, – podstawy prawa cywilnego i postępowania cywilnego, – umowy o świadczenie usług turystycznych i rekreacyjnych, – odpowiedzialność kontraktowa i deliktowa organizatorów turystyki i rekreacji, – ochrona konsumenta usług turystycznych i rekreacyjnych. <p>Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: stosowanie prawa w działalności turystycznej i rekreacyjnej.</p>
Ekonomia	<p>Treści kształcenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podstawowe kategorie i prawa ekonomii. Gospodarka rynkowa, – struktury rynkowe, struktura podmiotowa rynku – przedsiębiorstwo, konsument, państwo, – struktura przedmiotowa rynku – popyt, podaż, cena. – zasady funkcjonowania przedsiębiorstw, – wzrost gospodarczy, dochód narodowy, inflacja, rynek pracy, budżet państwa, – system bankowy, bank centralny i polityka monetarna, pieniądz, – system gospodarczy Unii Europejskiej, handel międzynarodowy, gospodarka globalna. <p>Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: rozumienie mechanizmów gospodarczych w obszarze makro- i mikroekonomii, rozpoznawanie zasad funkcjonowania podmiotów rynkowych, ocena zjawisk gospodarczych na podstawie wskaźników ekonomicznych.</p>
Zarządzanie	<p>Treści kształcenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój nauk o zarządzaniu, – zarządzanie a administrowanie i kierowanie, – kwalifikacje i funkcje kierownicze, style i techniki zarządzania, – planowanie działalności przedsiębiorstw lub instytucji, – organizowanie i koordynowanie funkcjonowania podmiotów, – zasady tworzenia i rodzaje struktur organizacyjnych, – systemy motywacyjne, – kontrola działalności operacyjnej, wizja, misja i strategia przedsiębiorstwa lub organizacji, – zarządzanie strategiczne. <p>Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: rozumienie i stosowanie wiedzy z obszaru zarządzania i kierowania przedsiębiorstwami, instytucjami lub organizacjami.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Standardy kształcenia dla kierunku studiów: turystyka i rekreacja*, s. 3, www.bip.nauka.gov.pl/bipmein/index [23.08.2011].

oraz umieć posługiwać się językiem specjalistycznym umożliwiającym porozumiewanie się w działalności zawodowej⁴. Dla tak określonego zadania kształcenia przyjęto treści programowe prezentowane w tabeli 1.

⁴ *Standardy kształcenia dla kierunku studiów: turystyka i rekreacja*, s. 1, www.bip.nauka.gov.pl/bipmein/index [23.08.2011].

Szczególną uwagę zwraca stwierdzenie, że absolwenci tego kierunku powinni być **przygotowani do prowadzenia własnej działalności gospodarczej**. Jeżeli jednak zwrócimy uwagę na treści kształcenia w zakresie prawa, ekonomii i zarządzania, to okazuje się, że nie dają one podstaw do realizacji tych zamierzeń. Zgodnie z wytycznymi standardów bowiem na kierunku TiR nie pojawia się problematyka związana z zakładaniem działalności gospodarczej (aspekty prawne – w jakich formach można prowadzić działalność gospodarczą, jakie dokumenty są potrzebne do założenia działalności, gdzie dokonać formalności), formami, w jakich przedsiębiorca może rozliczać się z Urzędem Skarbowym, oraz obowiązkami ewidencyjnymi. Brakuje więc aspektów związanych z rachunkowością, ponadto realizacja treści kształcenia z zarządzania nie przygotowują do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej (tabela 2). Czy można bowiem mówić o planowaniu i koordynowaniu pracy przedsiębiorstwa lub instytucji, a nie mówić o sprawozdaniu finansowym, jego elementach i analizie finansowej.

3. Absolwent kierunku TiR i sposoby jego kształcenia

Uczelnie w ramach kierunku turystyka i rekreacja (TiR) realizują różne specjalności. Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu (WSB) oferuje studentom cztery specjalności, tj. hotelarstwo, obsługę ruchu turystycznego, turystykę międzynarodową oraz turystykę aktywną (tabela 3).

Tabela 3. Sylwetki absolwentów poszczególnych specjalności i zakładane efekty kształcenia w programie kształcenia dla turystyki i rekreacji

Specjalność	Wiedza i umiejętności w zakresie:	Kompetencje do pracy w:
Hotelarstwo	<ul style="list-style-type: none"> – zarządzania bazą hotelową, – prowadzenia hoteli, – przygotowywania strategii promocji hotelu, – analizy rynku usług hotelarskich, – tworzenia ofert cenowych usług noclegowych i dodatkowych oferowanych przez przedsiębiorstwo hotelarskie, – zarządzania jakością usług hotelowych, – organizowania spotkań konferencyjnych i biznesowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – firmach touroperatorskich zajmujących się organizacją czasu wolnego, – firmach zajmujących się organizacją szkoleń i wyjazdów integracyjnych, – hotelach i ośrodkach wypoczynkowych, – departamentach urzędów państwowych i samorządowych, – firmach zajmujących się rozwojem sieci hotelowych i pozyskiwaniem nowych miejsc pod ich budowę, – własnych przedsiębiorstwach świadczących usługi hotelowe.

Specjalność	Wiedza i umiejętności w zakresie:	Kompetencje do pracy w:
Obsługa ruchu turystycznego	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowywania strategii rozwoju przedsiębiorstwa turystycznego i rekreacyjnego, – prowadzenia własnego przedsiębiorstwa turystycznego czy agroturystycznego, – zarządzania przedsiębiorstwem turystycznym, – przygotowywania strategii promocji walorów turystycznych regionu i regionalnych produktów turystycznych, – organizowania różnego rodzaju wyjazdów turystycznych (turystyka specjalistyczna, motywacyjna, konferencyjna itd.), – organizowania imprez turystyczno-rekreacyjnych, – prowadzenia hotelu lub pensjonatu i zarządzania jego obsługą, – wykorzystywania wiedzy z rachunkowości w podmiotach turystycznych, – pozyskiwania kapitału niezbędnego dla przedsiębiorstwa turystycznego, – identyfikowania popytu na inwestycje turystyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – firmach touroperatorских, – biurach podróży i agencjach turystycznych, – biurach organizatorów konferencji i kongresów, – hotelach i ośrodkach wypoczynkowych, – firmach zajmujących się turystyką kwalifikowaną, – firmach przewozowych i liniach lotniczych zajmujących się obsługą i organizacją ruchu pasażerskiego, – organizacjach samorządowych i urzędach administracji państwowej.
Turystyka aktywna	<ul style="list-style-type: none"> – zakładania i prowadzenia własnego przedsiębiorstwa turystycznego, – organizowania pracy oraz podejmowania przedsięwzięć w sferze turystyki i rekreacji, – analizowania jakości produktu turystycznego w turystyce aktywnej, m.in. pod kątem bezpieczeństwa turystów, – przygotowywania i realizowania imprez związanych z turystyką aktywną, – nawiązywania kontaktów i komunikowania się w co najmniej jednym języku obcym. 	<ul style="list-style-type: none"> – firmach turystycznych związanych z turystyką aktywną, – jako specjaliści w poszczególnych formach turystyki aktywnej, – biurach podróży specjalizujących się w kreowaniu produktów turystyki aktywnej, – hotelach i ośrodkach wypoczynkowych z własną ofertą turystyki aktywnej, – organizacjach samorządowych i urzędach administracji państwowej.
Turystyka międzynarodowa	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenia własnego przedsiębiorstwa turystycznego, – analizowania i przewidywania sytuacji w międzynarodowym ruchu turystycznym, – zarządzania przedsiębiorstwem turystycznym, – przygotowywania strategii promocji walorów turystycznych regionu i regionalnych produktów turystycznych, – organizowania zagranicznych wyjazdów turystycznych, – organizowania zagranicznej turystyki przyjazdowej, – identyfikowania popytu na inwestycje turystyczne, – przygotowywania i prowadzenia międzynarodowych imprez związanych z turystyką biznesową (targi międzynarodowe, konferencje, kongresy, imprezy motywacyjne i integracyjne dla dużych międzynarodowych korporacji). 	<ul style="list-style-type: none"> – w firmach związanych z przemysłem spotkań, organizujących międzynarodowe kongresy, konferencje, targi, turystykę motywacyjną, podróże służbowe i turystykę korporacyjną, – firmach touroperatorских, – agencjach podróży, – hotelach i ośrodkach wypoczynkowych, – organizacjach samorządowych i urzędach administracji państwowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.wsb.wroclaw.pl/studia-i-stopnia,turystykaireakcja> [23.08.2011].

Na podstawie przedstawionych informacji należy stwierdzić, że w sylwetkach absolwentów zaprezentowanych przez WSB we Wrocławiu podobnie, a może nawet dobitniej, podkreślono znaczenie wiedzy i umiejętności niezbędnych do prowadzenia własnego biznesu, własnego przedsiębiorstwa turystycznego. Na tym tle powstaje tylko pytanie, **czy efekty kształcenia znalazły również swoje odzwierciedlenie w treściach programu kształcenia reprezentowanych przedmiotów** (tabela 4).

Na podstawie przeprowadzonej analizy można zaryzykować stwierdzenie, że treści kształcenia w dużym stopniu dostosowane są do celów i efektów kształcenia oczekiwanych przez pracodawców. Władze uczelni uwzględniły konieczność wprowadzenia problematyki związanej z rachunkowością, prawem czy przygotowaniem biznesplanów. Jednakże należałoby się zastanowić, czy liczba godzin przeznaczonych na realizację przedmiotów jest wystarczająca. W ramach np. przedmiotu podstawy rachunkowości (15 godzin wykładu) przekazywane są treści związane z podstawami, czyli z terminami „aktywa”, „pasywa”, „bilans”, „równowaga bilansowa”, „zasada zapisu podwójnego”, „koszty”, „przychody”, „wynik finansowy”. Treści te należy poszerzyć o rachunkowość małych przedsiębiorstw, którą powinno się zaproponować studentom w formie wykładu do wyboru.

4. Treści kształcenia a praktyka

Praca w branży turystycznej jest w rzeczywistości zupełnie inna niż jej wyobrażenie funkcjonujące w opinii publicznej. Absolwenci studiów często weryfikują swoje wyobrażenia dopiero po rozpoczęciu kariery zawodowej. Nie istnieje jeden profil pracownika turystyki, rynek tych usług jest szeroki i różnorodny. Praca w tym zawodzie wymaga bardzo konkretnej wiedzy i umiejętności¹.

W praktyce gospodarczej nie wszyscy absolwenci kierunku turystyki radzą sobie z wykorzystaniem nabytych umiejętności. Jak zauważa Paweł Sućko, w programach studiów poświęca się zwykle za mało uwagi rozwijaniu podstawowych technik sprzedażowych². Ponadto należy zgodzić się z opinią prezesa zarządu Biura Podróżników „Flugo” Andrzeja Grzębowskiego³, że czysto teoretyczna wiedza nie sprawdza się w kontakcie bezpośrednim z klientem. Absolwenci kierunku turystyka i rekreacja w większym stopniu powinni wykazywać się umiejętnościami

¹ M. Andryszczak, *Branża leży daleko od palm*, „Wiadomości Turystyczne”, wyd. spec. *Szkoły wyższe 2012*, s. 3.

² P. Sućko, cyt. za: M. Gajewska-Okonek, *Z klientem oko w oko*, „Wiadomości Turystyczne” kwiecień 2010, s. 7.

³ A. Grzębowski, cyt. za: M. Gajewska-Okonek, *Z klientem oko w oko*, op. cit., s. 7.

Tabela 4. Treści kształcenia na poszczególnych specjalnościach turystyki i rekreacji w WSB we Wrocławiu

Hotelarstwo					
Przedmioty kształcenia ogólnego	Przedmioty podstawowe	Przedmioty kierunkowe	Przedmioty specjalnościowe	Przedmioty humanistyczne	Przedmioty ekonomiczne
<ul style="list-style-type: none"> – język angielski, – język obcy II, – technologia informacyjna, – wychowanie fizyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – historia sztuki i architektury, – fizjologia człowieka, – prawo, – ekonomia, – psychologia, – ekologia i ochrona środowiska – zarządzanie 	<ul style="list-style-type: none"> – podstawy turystyki, – geografia turystyczna, – ekonomika turystyki i rekreacji, – hotelarstwo, – podstawy rekreacji, – obsługa ruchu turystycznego, – kształtowanie środowiska i ochrony przyrody, – krajoznawstwo, – pedagogika czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> – ergonomia i BHP, – podstawy marketingu, – informatyka w turystyce i rekreacji, – programowanie i organizacja rekreacji, – metody badania rynku turystycznego, – podstawy rachunkowości, – organizacja i funkcjonowanie obiektów turystycznych, – zarządzanie finansami hotelu, – podstawy gastronomii w hotelarstwie – proseminarium, – seminarium dyplomowe 	<p>Do wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socjologia, – etyka, – filozofia 	<ul style="list-style-type: none"> – polityka personalna, – systemy zarządzania jakością, – zarządzanie strategiczne, – organizacja pracy menedżera, – biznesplan
Obsługa ruchu turystycznego					
<ul style="list-style-type: none"> – język angielski, – język obcy II, – technologia informacyjna, – wychowanie fizyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – historia sztuki i architektury, – fizjologia człowieka, – prawo, – ekonomia, – psychologia, – ekologia i ochrona środowiska – zarządzanie 	<ul style="list-style-type: none"> – podstawy turystyki, – geografia turystyczna, – ekonomika turystyki i rekreacji, – hotelarstwo, – podstawy rekreacji, – obsługa ruchu turystycznego, – kształtowanie środowiska i ochrony przyrody, – krajoznawstwo, – pedagogika czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> – ergonomia i BHP, – informatyka w turystyce i rekreacji, – programowanie i organizacja rekreacji, – metody badania rynku turystycznego, – podstawy rachunkowości, – proseminarium, – seminarium dyplomowe, – organizacja i funkcjonowanie obiektów turystycznych, – pilotaż i przewodnictwo, – logistyka w turystyce, – wykład do wyboru 	<p>Do wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socjologia, – etyka, – filozofia 	<ul style="list-style-type: none"> – polityka personalna, – systemy zarządzania jakością, – zarządzanie strategiczne, – organizacja pracy menedżera, – biznesplan

Turystyka aktywna					
<ul style="list-style-type: none"> – język angielski, – język obcy II, – technologia informacyjna, – wychowanie fizyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – historia sztuki i architektury, – fizjologia człowieka, – prawo, – ekonomia, – psychologia, – ekologia i ochrona środowiska – zarządzanie 	<ul style="list-style-type: none"> – podstawy turystyki, geografia turystyczna, – ekonomika turystyki i rekreacji, – hotelarstwo, – podstawy rekreacji, – obsługa ruchu turystycznego, – kształtowanie środowiska i ochrony przyrody, – krajoznawstwo, – pedagogika czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> – ergonomia i BHP, – podstawy marketingu, – informatyka w turystyce i rekreacji, – programowanie i organizacja rekreacji, – metody badania rynku turystycznego, – podstawy rachunkowości, – proseminarium, seminarium dyplomowe, – organizacja i funkcjonowanie obiektów turystycznych, – forum turystyki aktywnej, – organizacja imprezy turystyki aktywnej, – wykład do wyboru 	<p>Do wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socjologia, – etyka, – filozofia 	<ul style="list-style-type: none"> – polityka personalna, – systemy zarządzania jakością, – zarządzanie strategiczne, – organizacja pracy menedżera, – biznesplan
Turystyka Międzynarodowa					
<ul style="list-style-type: none"> – język angielski, – język obcy II, – technologia informacyjna, – wychowanie fizyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – historia sztuki i architektury, – fizjologia człowieka, – prawo, – ekonomia, – psychologia, – ekologia i ochrona środowiska – zarządzanie 	<ul style="list-style-type: none"> – podstawy turystyki, geografia turystyczna, – ekonomika turystyki i rekreacji, – hotelarstwo, – podstawy rekreacji, – obsługa ruchu turystycznego, – kształtowanie środowiska i ochrony przyrody, – krajoznawstwo, – pedagogika czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> – ergonomia i BHP, – podstawy marketingu, – informatyka w turystyce i rekreacji, – programowanie i organizacja rekreacji, – metody badania rynku turystycznego, – podstawy rachunkowości, – proseminarium, – seminarium dyplomowe, – organizacja i funkcjonowanie obiektów turystycznych, – negocjacje i protokół dyplomatyczny, – organizacja turystyki międzynarodowej, – wykład do wyboru 	<p>Do wyboru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socjologia, – etyka, – filozofia 	<ul style="list-style-type: none"> – polityka personalna, – systemy zarządzania jakością, – zarządzanie strategiczne, – organizacja pracy menedżera, – biznesplan

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.wsb.wroclaw.pl/studia-i-stopnia,i-kierunki-specjalnosci> [23.08.2011].

sprzedażowymi i negocjacyjnymi niż np. wiedzą krajoznawczą. Okazuje się, że bardzo często absolwenci TiR nie potrafią wykazać się umiejętnością np. wystawiania niezbędnej dokumentacji, co stanowi jeden z kluczowych aspektów prowadzenia biura podróży⁵. Stąd twierdzenie, że treści kształcenia na tym kierunku powinny w większym stopniu być wielodyscyplinarne i zawierać m.in.: ekonomię, marketing, zarządzanie, rachunkowość, prawo, a nawet psychologię.

Nieocenione znaczenie w dostosowaniu wiedzy i umiejętności absolwentów do potrzeb rynku mają zarówno praktyki podejmowane w trakcie studiów, jak i bezpośredni kontakt z kadrami wykładowymi na kierunku turystyka i rekreacja. Najlepiej jest, kiedy o specyfice rynku turystycznego i sposobie funkcjonowania na nim mówią osoby mające bogate, wieloletnie doświadczenie w branży. Praktycy wśród kadry dydaktycznej zapewniają konfrontację zdobytej wiedzy teoretycznej z praktyką⁶.

Rozwiązania problemu, czyli dostosowania treści kształcenia (w kategoriach wiedzy, umiejętności, kompetencji absolwenta) do potrzeb rynku można upatrywać w reformie szkolnictwa wyższego. Zmiany do ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym – wprowadzone 18 marca 2011 r. – dały możliwość opracowywania nowych, oryginalnych, „niestandardowych” programów kształcenia. Po wejściu w życie tej ustawy uczelnie uzyskały najpoważniejszą i najistotniejszą autonomię, jaka cechuje dojrzałe i odpowiedzialne środowisko akademickie – czyli autonomię w tworzeniu kierunków (w przypadku uczelni akademickich legitymujących się uprawnieniami habilitacyjnymi) i kształtowaniu programów studiów. Autonomia ta wiąże się z samodzielnym przygotowywaniem programów zgodnie z metodologią KRK⁷ sygnalizowaną w *Autonomii programowej*, a rozwiniętą w opracowaniu prof. A. Kraśniewskiego (2011) *Jak przygotować programy kształcenia zgodnie z wymaganiami wynikającymi z krajowych ram kwalifikacyjnych dla szkolnictwa wyższego*⁸.

„Krajowe ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego to [...] szczególna metoda opisu kształcenia, jakie polskie uczelnie oferują studentom. Metoda ta wyróżnia się dwiema charakterystycznymi cechami. Po pierwsze, opisy sformułowane są w języku efektów kształcenia, to znaczy przedstawiają wymagania, jakim powinien sprostać student po ukończeniu nauki w ramach danego cyklu kształcenia. Po drugie – opisy te, za pomocą wspólnego europejskiego systemu

⁵ Ibidem, s. 7, 8.

⁶ A. Włosik-Wysocka, *Praktyka czyni mistrza*, „Wiadomości Turystyczne” op. cit., s. 16.

⁷ B. Kudrycka, *Wstęp*, w: *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/a46de52fb98a0fcc7377f73724f_36672.pdf [20.12.2013].

⁸ Na podstawie: www.mnisw.gov [20.12.2013].

pozwoła na dokonywanie porównań dyplomów uzyskiwanych w różnych uczelniach na terenie całej Europy”⁹.

Należy podkreślić, że idea Europejskich Ram Kwalifikacji narodziła się już w 2004 r. i była odpowiedzią na postulaty zgłaszane przez państwa członkowskie Unii Europejskiej w związku z potrzebą stworzenia przejrzystego systemu odnośnienia kwalifikacji, który umożliwiłby porównywanie zdobytych umiejętności. Komisja Europejska wspólnie z grupą ekspercką ds. Europejskich Ram Kwalifikacji opracowała projekt ośmiopozomowego systemu mającego zwiększyć przejrzystość zdobywanych kwalifikacji¹⁰.

Z ramami kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego wiążą się oczekiwania dotyczące zwiększenia międzynarodowej przejrzystości systemów szkolnictwa wyższego i wydawanych w nich dyplomów, mobilności uczących się i absolwentów oraz ułatwień w międzynarodowym uznawaniu kwalifikacji absolwentów. Podstawową funkcją ram jest możliwość porównania poziomu kwalifikacji z jednego kraju z kwalifikacjami w innych krajach Europy poprzez odniesienie jednych i drugich do poziomu kwalifikacji w Europejskich Ramach Kwalifikacji¹¹.

Z krajowymi ramami kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego w Polsce związane jest oczekiwanie dotyczące porównywalności efektów kształcenia, stanowiące podstawę do łatwego porównania i uznawania stopni i dyplomów oraz innych świadectw – czyli kwalifikacji. Ponadto oczekuje się, że konsekwencją ich wdrożenia będzie wzrost autonomii i odpowiedzialności uczelni za tworzone i prowadzone programy studiów oraz ułatwienie modyfikacji i zmian w programach; lepsza, łatwiej dostępna i wszechstronna informacja dotycząca kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów w ramach poszczególnych programów i ścieżek kształcenia oraz możliwości kontynuacji kształcenia w aspekcie uczenia się przez całe życie; wzrost dostępności kształcenia i zachęta do jego kontynuacji, zwiększenie integracji społecznej przez umożliwienie włączenia do listy osiągnięć w sferze kształcenia dokonań spoza obszaru kształcenia formalnego. Warunkiem wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji w Polsce była zmiana sposobu projektowania programów studiów, nowe podejście bazujące na efektach kształcenia, które wymaga więcej niż tylko opisu treści programowych. Wprowadzenie KRK to również możliwość różnicowania na uczelniach programów kierunków studiów, jak i możliwość ustalania zakresu treści programowych zaprojektowanych w celu osiągnięcia zamierzonych efektów kształcenia. Oznacza

⁹ E. Chmielecka, Z. Marciniak, A. Kraśniewski, *Krajowe ramy kwalifikacji...*, op. cit., s. 2.

¹⁰ M. Kubryń, *Krajowe Ramy Kwalifikacji. Krok po kroku*, SSPW, Komisja Dydaktyczna, <http://biol-chem.uwb.edu.pl/new/pliki/pdf/krajowe%20ramy%20kwalifikacji%20krok%20po%20kroku%20nieoficjalne.pdf> [23.12.2013].

¹¹ E. Chmielecka, Z. Marciniak, A. Kraśniewski, op. cit., s. 8.

to zarazem wzrost odpowiedzialności uczelni za jakość i skuteczność programów. Wdrożenie KRK dla szkolnictwa wyższego w Polsce powinno wpłynąć na zwiększenie jakości i różnorodności oferty edukacyjnej polskich uczelni. Ponadto programy studiów powinny być lepiej dostosowane do oczekiwań, możliwości i predyspozycji uczących się, co jest szczególnie potrzebne w warunkach kształcenia masowego oraz zwiększającej się liczby studentów „nietradycyjnych”. Naturalną konsekwencją tego procesu będzie większe zróżnicowanie kompetencji absolwentów i – w wyniku lepszego dostosowania do potrzeb rynku pracy – zwiększenie ich zdolności do zatrudniania¹².

Opracowanie prof. A. Kraśniewskiego nawiązuje do prawnej regulacji rozporządzenia MNiSzW z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Programy kierunków studiów, np. turystyki i rekreacji, które nie mają odzwierciedlenia w nazwach dyscyplin naukowych, mogą być budowane w obrębie jednego (najczęściej z obszaru nauk społecznych) lub dwóch (obszar społeczny i przyrodniczy) z ośmiu wydzielonych obszarów kształcenia, dla których opracowano efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Ponadto uczelnia może wybrać obszarowe efekty kształcenia w jednym z dwóch proponowanych profili: ogólnoakademicki lub praktyczny (właśnie dla uczelni zawodowych prowadzących studia pierwszego stopnia).

Podsumowanie

W wielu dziedzinach współczesnego życia społecznego i gospodarczego wskazuje się na istotę profesjonalizmu, identyfikując go z wysoką jakością pracy realizowanej z odpowiednim nastawieniem etycznym, nie tylko w celach zarobkowych, ale ku pożytkowi ogólnemu. W przekazywaniu wiedzy powinniśmy dążyć do wykształcenia u studentów profesjonalizmu, czyli odpowiednich kompetencji. Do wykształcenia profesjonalizmu konieczna jest świadomość potrzeby stałego pogłębiania i odnawiania wiedzy.

Zmiany w szkolnictwie wyższym przenoszą uwagę z procesu kształcenia na jego efekty. Analiza uzyskiwanych efektów, prowadzona ustawicznie w uczelniach i ich jednostkach ma być czynnikiem determinującym modyfikację procesu kształcenia. Gospodarzem procesu kształcenia przestaje być minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, a staje się nim w stopniu pełnym uczelnia. Kreowanie nowych programów kształcenia staje się nowym przywilejem uczelni, ale – co należy podkreślić – nie jest jej obowiązkiem.

¹² Ibidem, s. 11.

Jedną z najbardziej istotnych korzyści, jakie niesie ze sobą wdrożenie Krajowych Ram Kwalifikacji jest możliwość korzystania z obszarowych efektów kształcenia, które to przyczynią się do poprawy przejrzystości kwalifikacji i kontrolowania postępów w edukacji zarówno osób uczących się, jak i pracodawców.

Nie wszystkie kraje dostrzegły korzyści płynące z wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji. W Finlandii oraz Norwegii sformułowano wniosek, że wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji spowoduje zmniejszenie zainteresowania ważniejszymi zadaniami stojącymi przed uczelniami¹³.

Literatura

- Andryszczak M., *Branża leży daleko od palm*, „Wiadomości Turystyczne”, wyd. spec: *Szkoły wyższe 2012* [15.12.2013].
- Chmielecka E., Marciniak Z., Kraśniewski A., *Krajowe ramy kwalifikacji dla polskiego szkolnictwa wyższego*, w: *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/a46de52fb98a0fcc7377f73724f36672.pdf [13.12.2013].
- Gajewska-Okonek M., *Z klientem oko w oko*, „Wiadomości Turystyczne” kwiecień 2010. http://konfederacijalewiatan.pl/wydawnictwa/_files/publikacje/Kwalifikacje_dla_potrzeb_pracodawc_w_web.pdf [20.12.2013].
- <http://www.wsb.wroclaw.pl/studia-i-stopnia,i-kierunki-specjalnosci> [23.08.2011].
- <http://www.wsb.wroclaw.pl/studia-i-stopnia,turystykairekreacja> [23.08.2011].
- Klimczak K., *Efektywność polskiego szkolnictwa wyższego na tle europejskiego rynku pracy*, kmlim.republika.pl/ekonomia/resource/abslwnt.pdf [23.08.2011].
- Kraśniewski A., *Jak przygotować programy kształcenia zgodnie z wymaganiami wynikającymi z krajowych ram kwalifikacyjnych dla szkolnictwa wyższego*, [www.mnisw.gov](http://www.mnisw.gov.pl) [20.12.2013].
- Kubryń M., *Krajowe Ramy Kwalifikacji. Krok po kroku*, SSPW, Komisja Dydaktyczna, <http://biolchem.uwb.edu.pl/new/pliki/pdf/krajowe%20ramy%20kwalifikacji%20krok%20po%20kroku%20nieoficjalne.pdf> [14.12.2013].
- Kudrycka B., *Wstęp*, w: *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/a46de52fb98a0fcc7377f73724f36672.pdf [14.12.2013].
- Kwalifikacje dla potrzeb pracodawców. Raport końcowy*, http://konfederacijalewiatan.pl/wydawnictwa/_files/publikacje/pdf [23.08.2011].
- Olchowik L., *Bliżej życia, bliżej turystyki*, „Wiadomości Turystyczne” kwiecień 2010.
- Skrzypek E., *Zarządzanie wiedzą i kapitałem intelektualnym w warunkach globalizacji*, http://www.institut.info/images/stones/ksiazki_polecane/17_ksztalceniustawiczne/07-Skrzypek.pdf [30.12.2008].
- Standardy kształcenia dla kierunku studiów: turystyka i rekreacja*, www.bip.nauka.gov.pl/bipmein/index [23.08.2011].
- Włosik-Wysocka A., *Praktyka czyni mistrza*, „Wiadomości Turystyczne” kwiecień 2010.

¹³ M. Kubryń, *Krajowe Ramy Kwalifikacji...* op. cit.

Problems of education at tourism and recreation specialisation

Summary. In accordance with the compulsory legal rules and practices, universities are obliged to formulate the graduate's profiles, which should characterise the aim of education for a particular major. This article points to the problems connected with formulating of educational aims which should fulfill the demands of labour market and the requirements to be met in order to conform to the Polish Qualifications Framework.

Key words: graduate profile, knowledge, skills, standards, learning outcomes